

Hvorfor Meir Goldschmidt mente, at Postvæsenets Brevkasser var røde.

Af H. Hjorth-Nielsen.

Digteren Meir Goldschmidt, »Korsaren«s bidske Udgiver, kom i Marts 1866 i en bitter Strid med Postvæsenet, og Striden varede til 10. Oktober s. A., da han trak sig ud af den med et ganske morsomt Brev, der gengives nedenfor.

Vi skal ikke her gaa i Detailler, men blot nævne, at den første Aarsag var, at »Postkontoret ved Jernbanen«, d. v. s. Københavns Jernbanepostkontor, som dets officielle Navn var, en Dag havde nægtet at sælge Goldschmidt Frimærker i Kontorets Lukketid midt paa Dagen. 30. Juni klagede han over, at hans udenlandske Post først omdeltes Kl. 4 à 4½, medens Toget ankom Kl. 11. Til Forstaaelse af denne, som det synes, langsomme Ekspedition skal anføres, at Goldschmidt boede i Allégade Nr. 20, men samme Aar flyttede til Vesterbrogade Nr. 40. Han boede saaledes udenfor Voldene, og Breve til ham skulde, for at blive dirigerede paa Jernbanepostkontoret, der besørgede Omdelingen i den Del af Byen, der laa udenfor Voldene, være paategnet »Udenbyes Postdistrikt«. Var de ikke det, blev de af »det bevægelige Postkontor«, Jernbanebureauet, sendt til Københavns Brevpostkontor, der var installeret i Postgaarden paa Købmagergade, hvorfra de med første Forbindelse udsendtes til Jernbanepostkontoret. Dette Forhold synes Goldschmidt ikke at have været vidende om, og det knob aabenbart stærkt for Postvæsenet at gøre ham det begribeligt; han synes nærmest ikke at have villet forstaa det. 2. Juli klager han igen over samme Forsinkelse, men tilføjer følgende ret insinuerende Bemærkning: »Jeg skal indrømme, at de (Brevene) ikke synes at have været aabnede«. 9. s. M. klager han atter over, at Breve fra Udlandet opholdes af Postvæsenet i 5 à 6 Timer og fortsætter derpaa:

»Men Spørgsmaalet bliver videre, hvad man i Indland og Udland vil have Lov til at troe, at Postvæsenet tager sig for med Breve, som det beholder i 6 Timer.

Jeg for mit Vedkommende melder herved, at jeg paa Grund af Postvæsenets Taushed overfor mine gjentagne Anker, vil, naar Misbrugene vedblive, indstevne Hs. Ex. Grev D a n n e s k j o l d - S a m s ø e¹⁾ for Landets Lov og Ret, og skjøndt jeg ikke deraf

¹⁾ Otto Sophus Greve Danneskjold-Samsøe (1804—1894) var fra 1848 til 1874 Generaldirektør for Postvæsenet.

kan vente et directe, praktisk Udbytte, antager jeg dog, at ved Offentliggjørelse af Stevningens Indhold, saavel her som udenlands, vil det blive Postvæsenet umuligt at udøve Vold eller desl. mod mine Breve i Fremtiden«.

Medens Generaldirektoratet besvarede den første Del af Klagen derhen, at Brevene, saavidt man kunde formode uden at have set Konvolutterne og de derpaa anbragte Stempler, havde været adresserede saaledes, at de var dirigerede paa Københavns Brevpostkontor i Stedet for paa Jernbanepostkontoret, lod det — meget fornuftigt — saavel Truslen om Stævning som Insinuationen om Krænkelse af Brevhemmeligheden ligge. Men Goldschmidt blev ved, uagtet han nu havde faaet Forklaring paa Forsinkelsen. 14. Juli meddeler han, at Jernbanepostkontorets Chef, Postmester K a l l¹⁾ havde henvendt sig til ham og henstillet, at han, indtil Fejlen kunde blive rettet fra Hamburg, d. v. s. af Afsenderen, selv vilde høre ind paa Postkontoret om eventuelle fejlsendte Breve, der var sendt ud fra Brevpostkontoret, efter at Bududgangen havde fundet Sted. Dette havde Goldschmidt gjort, og han havde ogsaa faaet udleveret et enkelt Brev, men ulykkeligvis havde den udleverende Funktionær overset et andet, der altsaa først blev tilbragt Goldschmidt om Aftenen. Dette resulterede naturligvis i en Røffel til den paagældende, da Goldschmidt klagede. Men Goldschmidt saa andet og mere i Funktionærens Forseeelse, thi i sin Klage skriver han:

»Det er da ogsaa næsten utroeligt. Postvæsenet paa at v i n g e r mig den Mening, som jeg høist ugjerne vil nære, saalænge en gentleman er Generalpostdirecteur, nemlig at her er et sort Cabinet. Men i saa Fald er jo ogsaa al Correspondance aldeles ørkesløs«.

Ogsaa denne Insinuation lod Generaldirektoratet uanset.

16. August var Goldschmidt hjemkommen fra en Rejse og fandt da Generaldirektoratets Svar paa hans Besværinger. I Svaret havde man henvist ham til at klage til Distriktets Postmester i Stedet for til højere Instans, men herpaa svarede Goldschmidt følgende:

»Jeg skal endnu tillade mig at bemærke, at jeg i en Mislighed af saa alvorlig Natur — Breves stadige Tilbageholdelse i 5 Timer — har med Flid valgt at klage til selve Generalpostdirecteuren, og at min Appel derfra, i Tilfælde af Mislighedernes Gjentakelse, kun kan gaae til Rigsdagen eller Domstolene. Thi dels har jeg

¹⁾ Marcus David Nicolai Kall (1823—1902), var fra 1863 til 1898 Postmester ved Københavns Jernbanepostkontor, fra 1870 med Titel af Overpostkontrolør.

ikke Lyst til at skrive i Bladene, dels mener jeg, at en Bladartikel ikke virker vedvarende eller stærkt nok.

6. Oktober er Goldschmidt blevet paa det rene med, at det ikke blot er med Breve fra Udlandet, at der begaaes »Misligheder«, men at ogsaa Breve fra selve Byen gaar gennem »det sorte Kabinet«. Han har, for at overbevise sig herom, vidnefast nedlagt fire Breve til sig selv i fire forskellige Brevkasser i Tiden mellem Kl. 2 og 2,20, og kun et af dem »slap igjennem Postvæsenets Censur, eller hvad jeg skal kalde det«, saa at han modtog dette ene Brev Kl. 4½, medens han først fik de andre tre Kl. 8½. Og saa fortsætter han:

»Hvad nu angaar Grunden til den stedfundne Mislighed, da troer jeg ikke, at den er, som nogle mene, at Postmesteren skulde lønnes saa slet, at han ikke kan holde et ordentligt Contoir¹⁾. Grunden til, at nogle Breve, — endog et, der er betegnet correct med »udenbyes Postdistrict«, — tilbageholdes i næsten fem Timer, netop som visse Breve fra Udlandet, er aabenbart en anden, hvorom jeg paa passende Sted skal udtale mig.

Med al den Agtelse, som skyldes Postvæsenet

M. Goldschmidt.«

9. Oktober svarede Generaldirektoratet, at naar det ene af de fire omtalte Breve var blevet udbragt allerede Kl. 4, maatte Grunden hertil være den, at det var blevet nedlagt i en af Brevkasserne paa selve Postgaarden paa Købmagergade, der jo — ligesom enhver Kontorbrevkasse i vore Dage — tømtes uafhængigt af og betydeligt hyppigere end Brevkasserne ude i Byen, hvorfor det havde kunnet videresendes Kl. 3 til Jernbanepostkontoret og saaledes naa Tilslutning til Budenes første Udgang, medens de andre Breve maatte være nedlagt i Kasserne ude i Byen, der først tømtes Kl. 4. Men denne Gang kom Generaldirektoratet dog ind paa Goldschmidts Insinuationer baade i dette og de tidligere Breve, idet det pure afviste saadanne som aldeles uberettigede og grundløse, men iøvrigt henviste ham til, saafremt han mente, at der fandt Krænkelse af Brevhemmeligheden eller andre Misligheder Sted, at henvende sig til Finansministeriet²⁾.

¹⁾ Det var først i den sidste Fjerdedel af det 19. Aarh., at Poststyrelsen tog sig af Tilvejebringelsen af Postlokaler. Før den Tid var det overladt de enkelte Postmestre saavel at sørge for Lokaler som Materiel, og Udgifter baade hertil og til Lønninger af Personalet, der var privat antaget af Postmestrene, skulde disse afholde af de saare knapt tilmaalte Kontorholdsogdtgørelser. At Postmestrene sparede paa disse Udgifter for derved at forøge de smaa Lønninger, er forstaaeligt nok.

²⁾ Postvæsenet var fra 1848 til 1873 underlagt Finansministeriet.

Herpaa svarede Goldschmidt saa 10. Oktober med følgende Brev:

»Jeg tilstaaer herved at have paa mit Brev af 6te dennes modtaget det komiske Svar af Postvæsenet, at Breve, der afleveres Kl. 2,20, blive med første Post besørgede til mig — Kl. 8½ om Aftenen! Nu sees altsaa Grunden til, at Postkasserne ere røde, nemlig af Undseelse over, at de ikke holde, hvad de love.

Naar jeg oversender Postbestyrelsen fire Breve, der af Postbudet ere afleverede l u k k e d e til mig — naar jeg netop oversender dem l u k k e d e, — saa har Postbestyrelsen i det Oieblik aldeles ingen Grund til at sige, at jeg beskylder det for at krænke Brevhemmeligheden. Var saadant Tilfældet, saa vilde det ikke, som Postbestyrelsen mener, være til Finansministeriet, men til Politiet, at Klage skulde føres. At der i Tiden fra Kl. 4 (Kassernes Aabningstid efter 2,20) til Kl. 8½, i hvilken Tid Brevene flyde om, kan foregaa Noget og rimeligvis foregaar Noget, derom synes Postbestyrelsen ikke at ville have en Forestilling, fordi man ikke kan og heller ikke bør sige, at det netop er en Brevaabning.

Jeg har nu opnaaet at see, at der gennem Postbestyrelsen intet kan opnaaes, og da dette dog altid er en Erfaring af Værdi, skjøndt ikke af stor Værdi, takker jeg derfor og tegner mig

ærbødigst

M. Goldschmidt«.

Dette Brev er med Blyant paategnet »Henlægges«, og Generaldirektoratet foretog sig altsaa ikke videre i Sagen, hvad der jo for saa vidt heller ikke var Anledning til, da Postvæsenet ingen Skyld havde, og da man vel sagtens forlængst var kommen til den Overbevisning, at der intet var at stille op overfor Klagerens fikse Ide.

Endnu var Sagen dog ikke helt sluttet. 15. Marts 1867 indberettede Jernbanepostkontoret, at der atter havde været et af de saakaldte »feilsendte« Hamburgerbreve til Goldschmidt, som denne som sædvanlig først havde faaet Kl. 8½. Goldschmidt havde sendt Brevet tilbage med en Paategning, — hvori denne bestod, kan ikke oplyses nu, — der gav Postmester Kall Anledning til at udtale følgende: »og jeg vilde derfor være bleven forundret over den Paategning, han har givet Brevet, saafremt jeg ikke vidste, at Hr. Goldschmidt saavel i Prosa som i Poesi er Postvæsenet paa Nakken. Muligvis er Paategningen heller ikke alvorlig meent, men kun et Paaskud til at slippe for at betale den Porto af 6 Sk., der hviler paa Brevet«. Aabenbart for ikke at have mere Vrøvl gav Generaldirektøren 19. Marts Ordre til, at de 6 Sk. maatte

føres til Udgift i Kontorets Regnskab, og dermed var den lille Krig endt.

Hele denne Sag vilde overhovedet ikke have været Omtale værd, saafremt det ikke netop havde været en Mand som Meir Goldschmidt, der var Klageren. Mærkeligt er det at se Generaldirektoratets store Overbærenhed overfor de ret tydelige og ret krænkende Insinuationer om »Misligheder«. I andre Tilfælde kunde Generaldirektoratet meget vel tage skarpt til Genmæle, naar nogen kom med Beskyldninger eller Insinuationer, der var af betydelig mindre krænkende Art end de af Goldschmidt fremsatte. Er det Overbærenhed med en Mand, om hvem man vidste, at han var sygelig pirrelig, eller var det Frygt for, at Sagen skulde blive ført frem for et offentligt Forum, hvor Goldschmidts skarpe Satire ret kunde spille? Ingen ved det, og det opklares neppe nogen Sinde. Men som et Bidrag til Belysning af Goldschmidts i de Aar overfølsomme Tilstand er den lille Strid ikke uden Interesse. Den viser, hvorledes han følte sig forfulgt og udspioneret, og at han troede, at Postvæsenet var en Hjælper hertil.

Akterne til ovenstaaende findes i Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenets Hovedarkiv, 1ste Postsekretariats Akter.
